

JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ

– HLBOKO
ĽUDSKÝ
DRAMATIK

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

Narodil som sa pred šesťdesiatimi rokmi. Do školy som nerád chodil, ale musel. I mať ma raz ubila, keď som vyhlásil, že nepôjdem do školy, ale na pílu – robiť. Kamarádi mali už fajky, zarobili, v karty sa mohli zahrať a ja – drv maďarskú mluvnicu, dať sa učiteľom šticovať a zbieraj špačky popod panské okná a na tanec nechod', lebo nemáš za čo dať milému dievčatku zahrať. V literatúre začal som veršíkmi, dievčencom a či srdcu kvôli, ale baťko Vajanský mi bol ešte do učiteľského ústavu v „Národných Novinách“ odkázal: „poeta nascitur, tomu žiadne pravidlá nespomôžu“. Zostali mi vtedy rozprávky a drámy. Román – to je dlhá robota. Dnes už nepíšem ani rozprávky, lebo som vypadol z hniezda, z dediny a opakujem sa. Lepím teda divadelné hry a úfam sa sláve a ešte viac tantieme.

Najradšej na svete mám tajovské klobásky, pohár bratislavského vína a detviansku pesničku, keď ju spieva dobrý kamarát, alebo ľudí sláčik z cigánskych husiel. Rád som videl dievčatá a ony mňa; preto som si najkrajšie vzal. Mám dcéru skoro na vydaj, vilu a záduch; ale keď vypijem liter vína, rád by som videl vrstovníka, ktorý by ma v odzemku prevýšil! Mám rád smiech alebo plač, nerád vidím zlosť, s nikým sa nehnevám. Od svojho starého otca, hutného robotníka a roľníka, získal som na celý život jedno ponaučenie: Keď ti bude dobre, neukazuj, ak ti bude zle – vydrž. Preto vraj i moje postavy sú málo dramatické, lebo sme v živote nič veľkého nevykonali. Ak sa priznať, tak ma mrzí len jedno: že som sa viac neučil.

© Divadelný ústav, Bratislava 2014

Výstava bola pripravená pri príležitosti 140. výročia narodenia

významného slovenského spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského (1874 – 1940). Približuje jeho život a dramatickú tvorbu ako aj inscenácie jeho hier v profesionálnych slovenských divadlách.

Koncepcia výstavy a kurátorstvo: Frederika Čujová

Odborná a jazyková redakcia textov: Juliana Beňová

Autorka grafického riešenia: Viera Burešová

Použitý materiál z archívov Divadelného ústavu v Bratislave

a z Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Použitie fotografie: Boleslav Boška, Martin Crep, ČSTK, Pavel Danko, Pavol Koval',

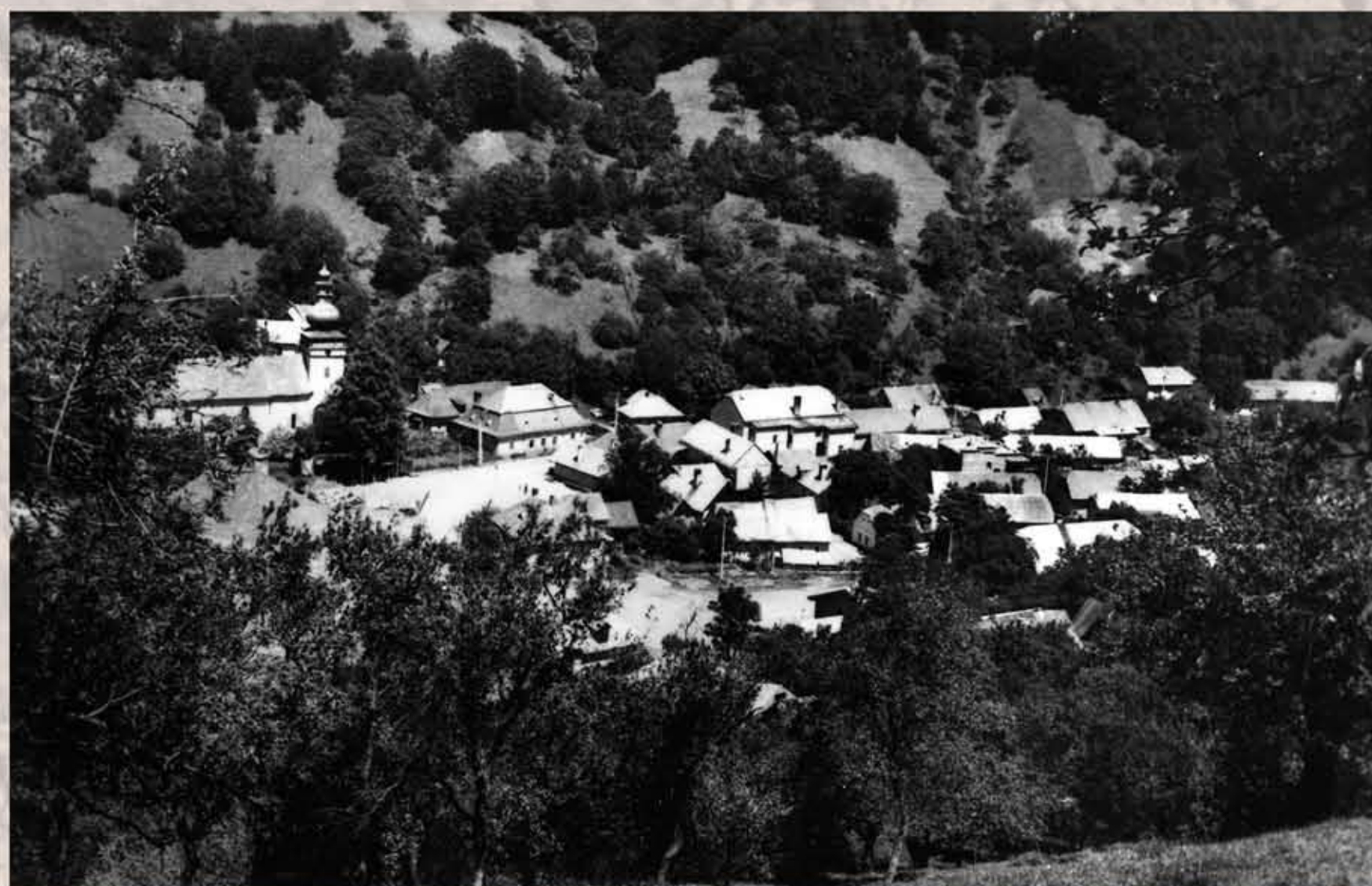
Lubor Marko, Karol Miklóši, René Miko, Matúš Olha, Gejza Podhorský, Vilém Sochůrek,

*Vlastný životopis Jozefa Gregora Tajovského
uverejnený roku 1931
v Slovenskom literárnom almanachu.*

DETSTVO, ŠTÚDIUM, VZŤAHY

Moja matka nevydala sa za otca z lásky. Hutníkeho robotníka dcéra, hoci pekná, ani sa nestretla, ani nemyslela na pána, ako boli vtedy i potom vo vážnosti všetci bystrickí remeselníci. Mala lásku, chudobného mládenca, tiež robotníka, skromného človeka, o ktorom mi, ak išiel popred nás, alebo sme ho stretli a pozdravil, chlapcovi desať – dvanásťročnému, keď medzi otcom mojím a otcom matkiným napnutý býval pomer, starý otec vše povedal: „To mal byť tvoj otec“.

Jozef Gregor Tajovský: Moja matka

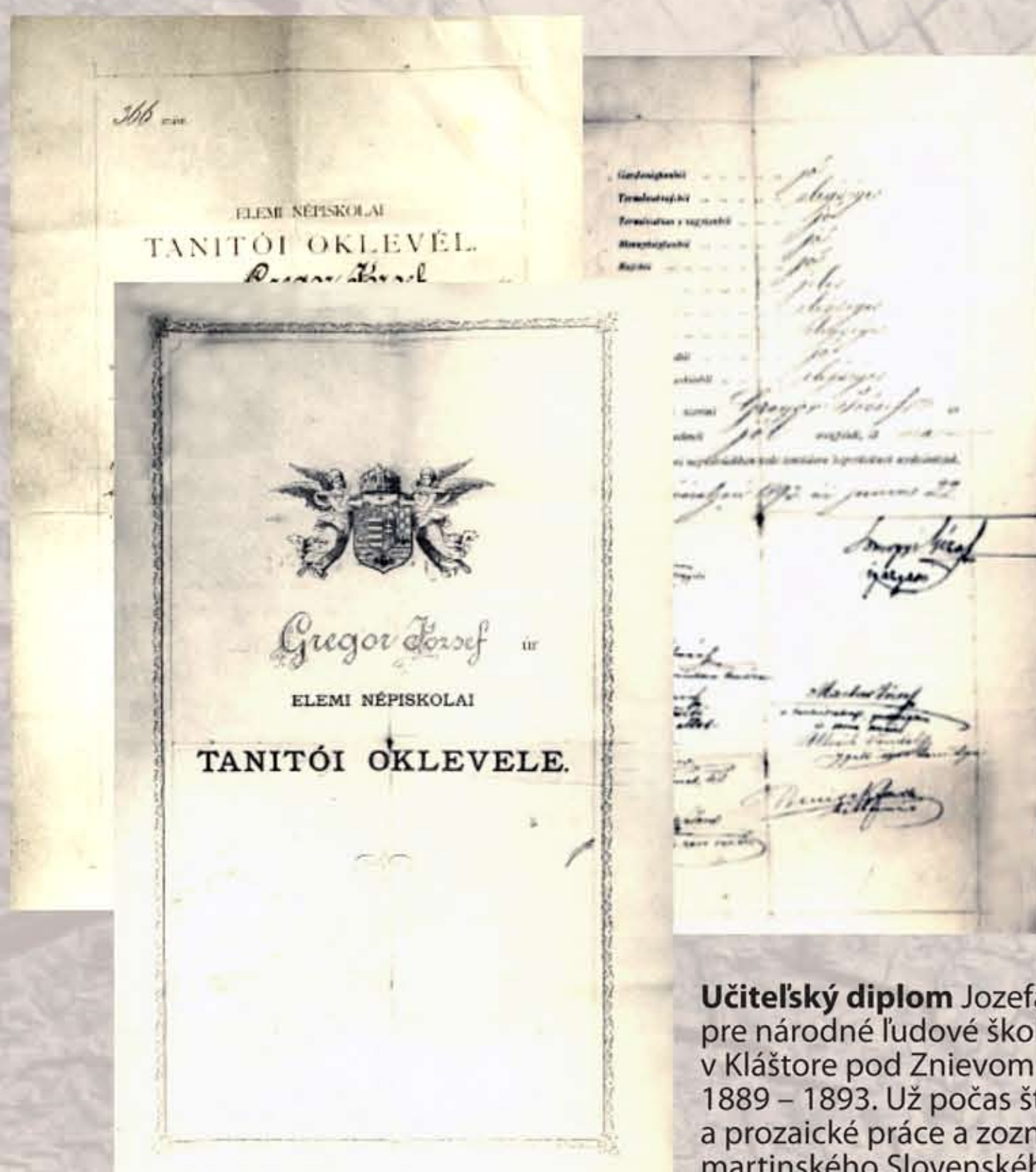
Tajovský (vlastným menom Jozef Gregor) sa narodil 18. októbra 1874 v Tajove. Vyrastal u starého otca Štefana Grešku, láskavého, pracovitého a čestného človeka, ktorý v ňom prebúdza národné povedomie, vštepoval lásku k prírode a formoval jeho mravné a estetické postoje.

Matka Anna Gregorová, rodená Grešková (1853 – 1925)

Otec František Alojz Gregor (1849 – 1922)

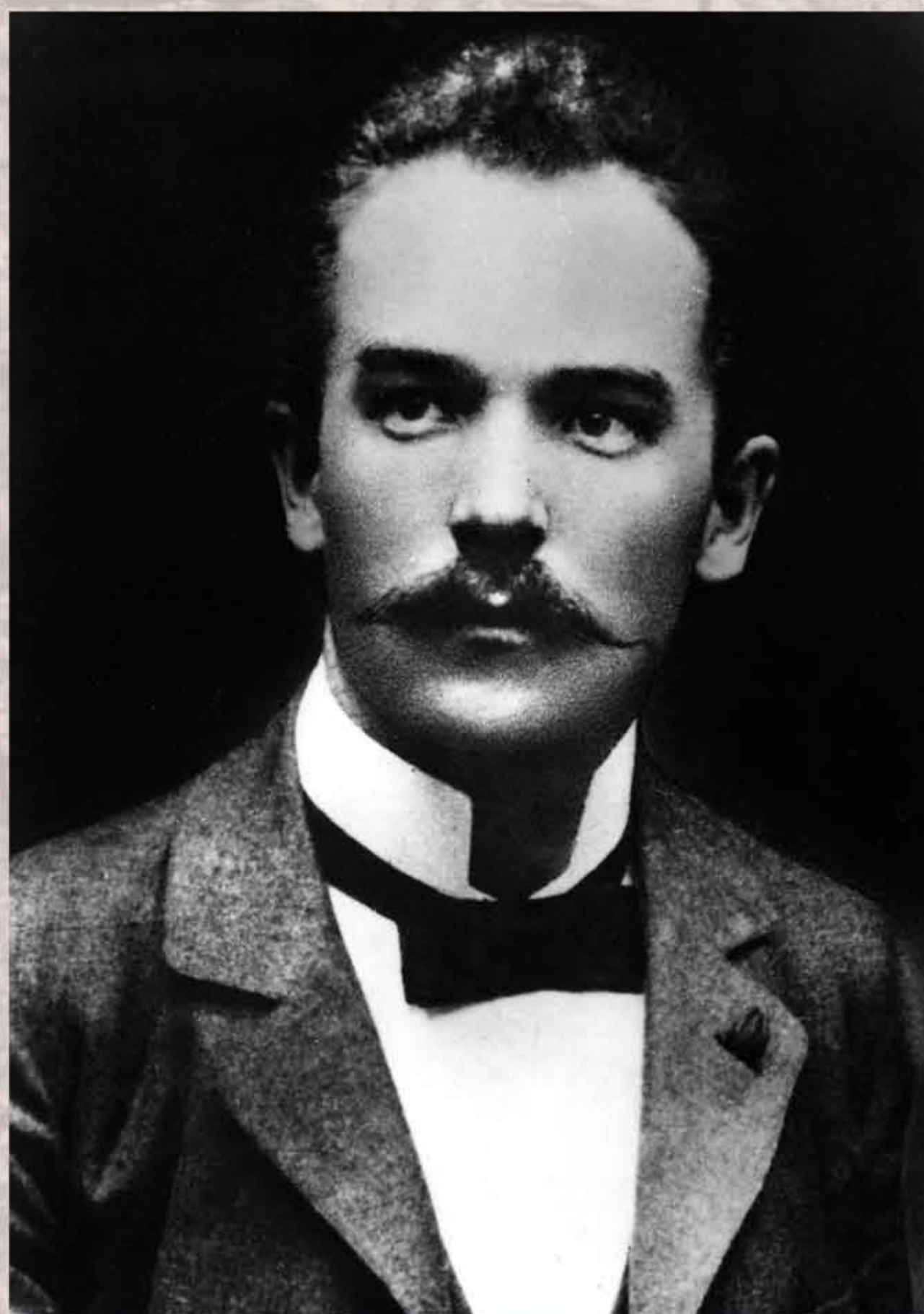
Učiteľský diplom Jozefa Gregora Tajovského pre národné ľudové školy. Na učiteľskom ústave v Kláštore pod Znievom študoval v rokoch 1889 – 1893. Už počas štúdia píše prvé básnické a prozaické práce a zoznamuje sa aj s činnosťou martinského Slovenského spevokolu.

Po maturite v roku 1893 začína Tajovský učiť v Banskej Bystrici. Verejné prejavy národného čítania a vyučovanie detí v slovenskom jazyku ho privádzajú k častým konfliktom s cirkevnou i štátnou vrchnosťou. Výsledkom sporov je neustále prekladanie z miesta na miesto – ako učiteľ prešiel počas piatich rokov siedmimi školami.

S Ferkom Urbánkom (1858 – 1934) sa zblížil počas svojho učiteľského pôsobenia v Dohňanoch. Stretávali sa v rokoch 1895 – 1896 a pod vplyvom skúseného dramatika Urbánka sa Tajovský začína orientovať na písanie divadelných hier. Dokonca si stanovili spoločný program – tvoriť pre slovenské ochotnícke javiská texty, v ktorých zobrazia súdobú slovenskú dedinu a jej problémy.

Na odporúčanie hlasistov sa vzdáva učiteľského povolania a odchádza študovať do Prahy na obchodnú akadémiu. Počas štúdií ho finančne podporuje aj spolok Československá jednota. Ako študent sa v Prahe zoznamuje s poprednými českými spisovateľmi a s ich dielom a pravidelne navštevuje predstavenia pražského Národného divadla.

Jozef Gregor Tajovský pracoval isté obdobie po absolvovaní Obchodnej akadémie v Prahe na rôznych miestach ako bankový úradník. Z jeho pôsobenia v Martine sa zachovala úsmevná príhoda, keď istý priateľ pričytil Jozefa Gregora ako posúva nástenné hodiny v banke k času, keď sa hovorí, že padla. Na jeho otázku, čo to vlastne robí, mu Jozef Gregor s vtipom odpovedal:

„Robotu veľkú,
chova tenká,
deň dlhý,
plat malý
a ešte aj hodiny idú pomaly?!“

Podľa slov J. Sebu spracovala I. Janáková

Počas pražských štúdií (1898 – 1900) sa aktívne zapája do činnosti samovzdelávacieho spolku Detvan, v ktorom stretáva významné osobnosti spoločenského a kultúrneho života. Na schôdzky spolku prinášal aj svoje dramatické texty, ktoré ostatní členovia v rámci kritických analýz verejne hodnotili. Z dramatických prác ako prvú verejne čítal veselohru pod názvom *Konačka* (1898).

Členovia spolku Detvan v Prahe v roku 1898: Tajovský na fotografii sediaci v strednom rade tretí zľava, vpravo od neho Vavro Šrobár a pod Šrobárom v prvom rade v strede sediaci Milan Rastislav Štefánik.

Ako bankový úradník pôsobil v Trnave, neskôr v Martine, kde sa zoznámil s Hanou Lilgovou, budúcou spisovateľkou Hanou Gregorovou. Vzdelaná a rozhladená Hana navštevovala kultúrne podujatia a účinkovala v martinskom Slovenskom spevokole. Po sobášii v roku 1907 odišli novomanželia Gregorovci do rumunského Nadlaku.

BANKÁR, REDAKTOR, LEGIONÁR

V rokoch 1904 – 1910 pracoval ako bankový úradník v Ľudovej banke v rumunskom Nadlaku. Jeho pričinením tu v roku 1905 vznikol divadelný krúžok. Dolnozemske prostredie ho inšpirovalo k vytvoreniu niekoľkých drám – *Statky-zmätky* (1909), *V službe* (1911) a *Tma* (1912).

Ako politicky podozrivý bol v júli 1915 odvelený na ruský front. Po viacerých pokusoch sa mu napokon 29. decembra 1915 konečne podarilo prebehnúť na ruskú stranu. Istý čas strávil v zajatí a 1. mája 1916 sa v Kyjeve prihlásil do vojska formovaného z českých a slovenských vojakov.

Jozef Gregor Tajovský bojujúci perom, nie mečom. Kresba Ľudmily Rambouskej uverejnená v časopise *Elán* v novembri 1930.

NÁRODNÝ HLÁSNIK

NOVINY PRE SLOVENSKÝ LUD.

Vychodí každý piatok.
Adresa pre dopisy, listy, predplatky a všetky záležitosti:
Národný Hlásnik v Turčianskom Sv. Martine (Turčianskimi listami).
Číslo účtu v poštovej sporiteľni 34900.

Zodpovedný redaktor: Miloš Pieter.
Hlavní spolupracovníci:
Dr. Milan Ivanka, Jozef Gregor-Tajovský, dr. August Ráth, dr. Ivan Déer.
Majiteľ a vydavateľ: Miloš Pieter a Spol.

Predplatná: Do Uhorska a Rakúska 4 kor., do Nemecka 5 kor., do ostatného cudzozemska 7 kor. na celý rok.
Jednotlivé čísla po 8 halierov.
Predplatky z Ameriky zasielajú sa na *Papánek, Kordt & Co.*, knihkupectvo, 1219 Cornell St., Chicago, Ill., za 1 doll. 45 centov ročne.

Ročník 47. V Turčianskom Sv. Martine, v piatok, 16. januára 1914. Číslo 3.

Hovor.

Vtáka po perí a sloveka po reči pozná. Do úst b a ľud to silkom neustádneme, ale poudujeme ľud podľa ich hovoru. Reč je telo, v ktorom sa javí náš duch, je riekadlom vnútorných hodnôt. Po spoločnom náhno hovoru pozná nás niekto te sme Slováci, že slovensky hovorme, ale nás poznajú i aki sme my to náia? Človek čistoty, poriadky, usodeje si nábit, alebo ľana náiku nábyrdia, špitava scudnand; človek stáky, poriadky, návemo lo úst slov v blavo poválat, nečítá Najvácia narovať a zohvenie našej reči je kilašta. Ani ma nie je slovenského pôvodu, lebo starí Slo-rana síto hromovali a stobohrali, ale opúta a neudoe nekialli, uhrešili. Ani pohanské bytby sú nikomu nie ka cti a pochvále, ale v čistej reči prelomé sa znakom mravnej svrhlosti a sú nielen pohoršením pre tých, čo počujú, nielen špatným príkladom pre deti, tie sú pohpincem, zobavením nášho najzrd-vielieho národného poklažu, našej slovenskej materinskej reči.

o Šbri Jákovi, Róta Šandorovi, Rinaldo Ri-naldini, Nick Carter, Echerlock Holtes, Conu Dojto kast, ničt slovenskú dušu. Rieka života plým tokom hafi okolo ná, a my nesadie-ráme do nej, aby mohla obživí, porásiť naše ľúka vryplaha.

Viem dobre, že sa deti v škole nenaučia slovenskému hovoru, ale miesto toho majú: „báždí da értelengyakorlatok“, to jest: vesce vyvolované v maďarštinu, a miesto samostatného myslenia, miesto rozvíjania ducha, musia deti vyčerpávať svoj rozumček v naučení sa slov a riek maďarských. Dákal sa Jurko naučí: „se aszál fábiol van“ — stál je z dreva, do tej doby by sa mohol pomocou národného vyučova-nia obrániť s celým stírlakým rearsálom.

Nestáť nie kášt stia na školu, že neroz-vija dostatočne duchovné schoposti našich deti, nestáť nájt výhovorku na zakrpatenie detskej duše, nestáť poznat smutná skutočnosť, že sme „chudí duchem“, ale treba odpomocť ná! Treba prádu hlavu napliť, treba nevdelany modrog obrob a zrodniť, treba každú príležitosť vy-úžiť, aby sme svoje znalosti, svoje vedomosti svedčili, rozšírili, prehlúbili.

Uj prešli časy, keď bol svet k našim slo-va

špitnom rúcho, do jakého ju naši blánici a spjovatelci odolí. Mali by sme si milovať svoju slovenčinu natolko, aby sme sa ju naučili písať. A tak bude nám náš hovor na česť meaa

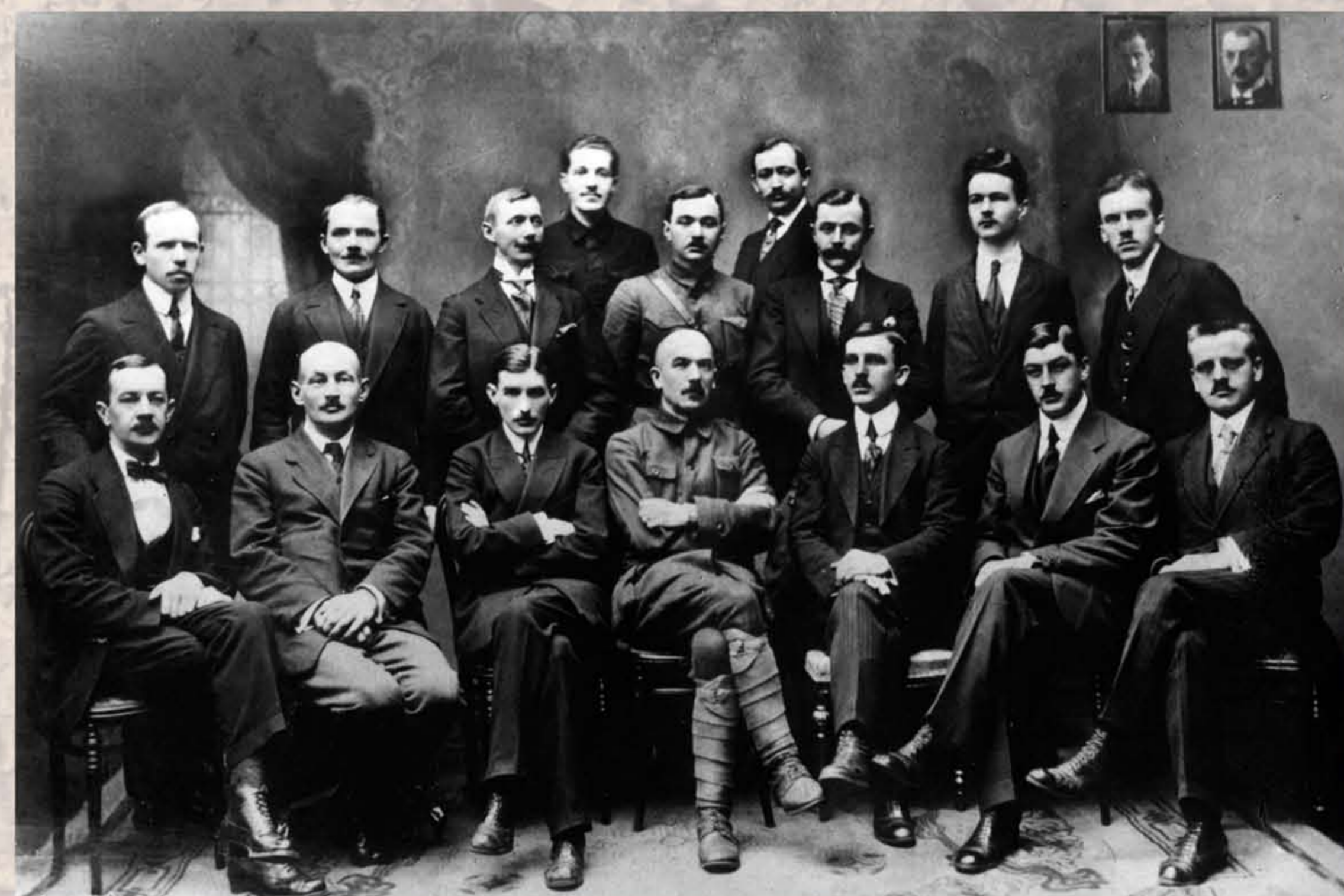
Katolícky tlačový spolok.

Nástavce (18. dec.) doniesli zahraničný *Kato-lický List* vo svojom 51. čísle zprávu, že osv. p. Julius gr. Zichy, biskup pečebovský pod č. 3642/312 dovolil, aby sa milodary v hreb-ských kostoloch k pečeborskému biskupstvu patriacich na podporu kat. tlače nabierané „Pijevu Družstvu“ t. j. hrvaštedu u spolku mena Pij. Y. venovali. Na tento účel bolo z tých milodarov minulého roka 146 k. 88 h. zaslané. Táto zpráva sa i nás, kat. Slovákov týka, i v našich kat. kostoloch sa na podporu kato-líckej tlače začnejsie obnosy sberávajú. Už piaty rok účinkuje u nás *Kat. tlačový spolok*, ktorý mal 31. marca n. r., keď pripočítamo i denar 749 hlavomestského ženského vrbora, 4707 ádov. Lenže na pripísavky dievčenskú úradne platily, tieto obnosy veľmi nepozdvihy

V roku 1910 sa stal vedúcim filiálky prešovskej Tatra banky. Po dvojročnom pobyte v Prešove odchádzajú Gregorovi do Martina, kde Tajovský prijíma miesto tajomníka klubu Slovenskej národnej strany. Po vypuknutí prvej svetovej vojny pozastavila SNS svoju činnosť a Tajovský začal pracovať ako redaktor *Národného hlásnika* až do narukovania v roku 1915.

Ešte počas pražských štúdií sa zoznámil s Vladimírom Jesenským a v Trnave býval s Fedorom Jesenským. V roku 1916 získal Janka Jesenského pre redigovanie časopisu československých légii *Československé hlasy*. Zľava: Vladimír Jesenský, Janko Jesenský a Fedor Jesenský v Martine v roku 1914.

V júli 1917 vstúpil v Bobrujsku (Bielorusko) do československých légii a ako dôstojník sa zapájal do bojových akcií. V prvom rade druhý zľava Janko Jesenský, v strede sediaci Tajovský a na konci vpravo Miloš Ruppeldt.

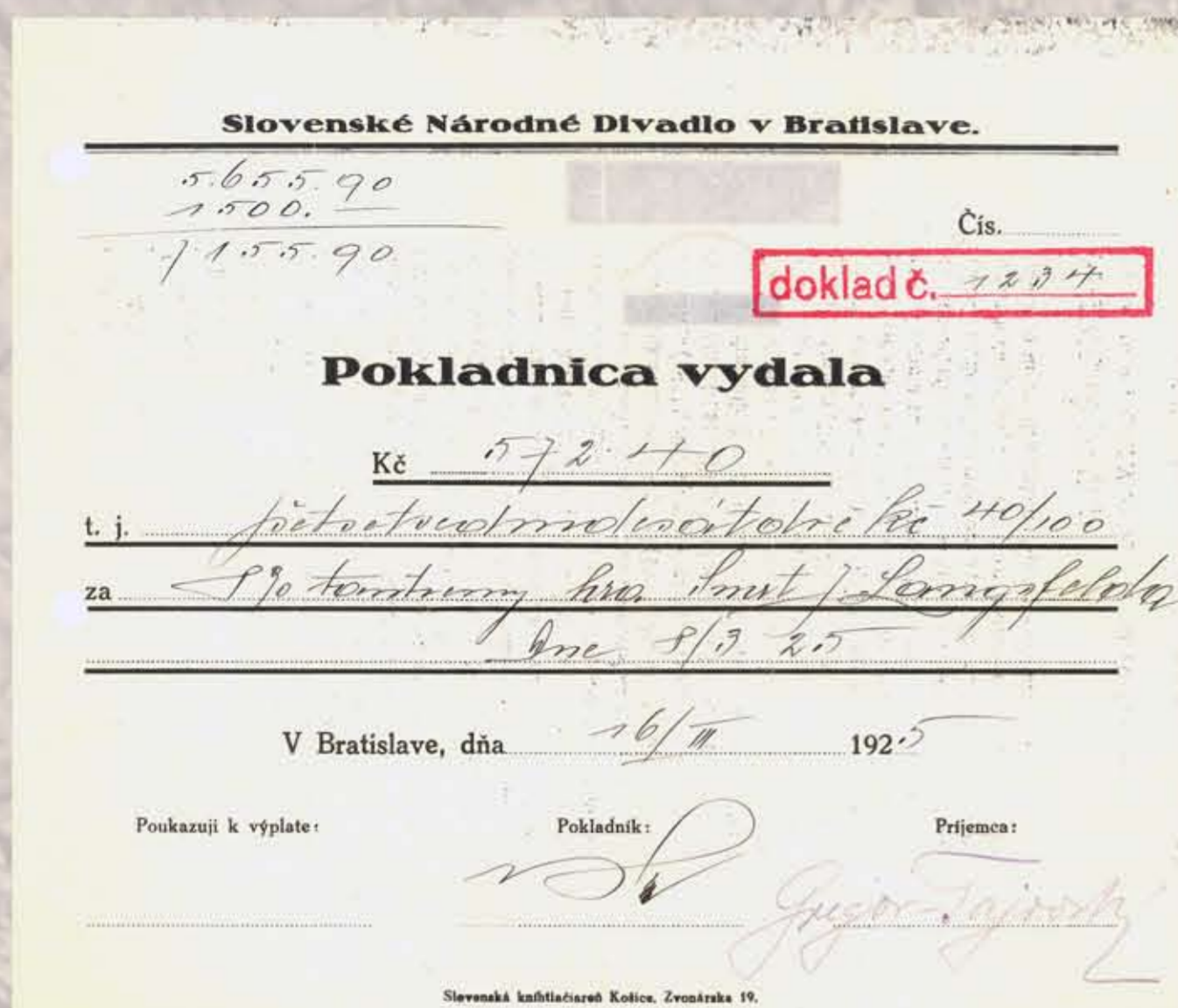
V lete 1919 sa vydal na komplikovanú cestu do vlasti. Cestoval z Vladivostoku, cez Japonsko, USA a Francúzsko, aby sa napokon už v hodnosti kapitána dostal v novembri 1919 do Československa. Vyhliadol, že do smrti má už nacistované dost. Tajovský na lodi v japonskom prístave druhý sprava.

RODINA, DIVADLO, ZÁĽUBY

Manželia Gregorovci sa po vojne natrvalo usadili v Bratislave. Ako podplukovník Československej armády prijal Jozef Gregor miesto vedúceho Kancelárie československých légii na Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska. Náplňou jeho práce bolo umiestňovať legionárov do zamestnania a sociálne ich zabezpečovať. V júli 1925 odchádza do penzie a venuje sa umeleckej činnosti. Bratislavská vila manželov Gregorovcov sa stala akýmsi literárnym salónom medzivojnovej Bratislavy.

Manželia **Olga a Janko Borodáčovci** – režisér Janko Borodáč preukázal Tajovskému ako dramatikovi najväčšiu dôveru a jeho drámy pravidelne inscenoval na javisku Slovenského národného divadla. V činohre SND postupne uviedol *Ženský zákon*, *Statky-zmätky*, *Sovu Zuzu*, *Tmu*, *Matku*, *Nový život* i *Blúznivcov*.

Tajovský ako jeden z prvých dramatikov žiadal honorár za uvádzanie hier na javisku (akési dnešné tantiémy). Nielen pre seba, ale predovšetkým z prirodzených morálnych i spoločensko-kultúrnych dôvodov. Na právo finančnej odmeny pre dramatika často upozorňoval aj v tlači.

Spisovateľka **Hana Gregorová** (1885 – 1958), rodená Lilgová, manželka Jozefa Gregora Tajovského. Otec Hany Gregorovej Ján Lilge, národné uvedomelý a vzdelaný remeselník, pochádzal zo starého farbiarskeho rodu Lilgovcov a matka Mária bola dcérou známeho učiteľa Andreja Jamnického a sestrou starého otca režiséra Jána Jamnického.

Rodinná pohoda – Jozef Gregor Tajovský s manželkou Hanou a dcérou Dagmar v roku 1922.

Jozef Gregor Tajovský v roku 1935 na rybačke pri Váhu.

Jozef Gregor Tajovský s prozaikom Gejzom Vámošom v marci 1934 v Bratislave.

Posledná rozlúčka so spisovateľom – smútočný sprievod preváža telesné pozostatky dramatika z Bratislavy do rodného Tajova.

Spolu s Jankom Jesenským a ďalšími legionármi podpisuje 14. marca 1939 výzvu poslancom slovenského autonómneho snemu, v ktorej im pred hlasovaním o samostatnosti Slovenskej republiky chcu pripomenúť medzníky česko-slovenského spoluzitia a varovať ich pred prijatím nanútenej štátnosti. Poslednýkrát tak vystupuje na obranu československej štátnosti a verejne odsudzuje fašizmus. Zomiera 20. mája 1940 v Bratislave, pochovaný je v rodnom Tajove.

Keby sa ma niekto pýtal, kde mi bolo lepšie, či v spoločnosti maminkiných či oteckových priateľov, bez veľkého rozmýšľania by som priznala, že obe prostredia ma v niečom lákali a oboch rodičov som si vážila. Napokon, hoci sa ich priatelia líšili svojím zamestnaním, zaujímaví boli všetci. Jedni ako teoretici a druhí veľa poznali z praktického života.

dcéra Dagmar Gregorová - Prášilová

Literárny salón Hany Gregorovej v Prahe.

ŽENSKÝ ZÁKON

Štvordejstvovej hre *Ženský zákon* predchádzali jednoaktovky *Jej budúci* (1898) a *Slúby* (1898) a tiež nezachovaná trojdejstvá veselohra *Anička* (1897). Hra sa tematicky opiera o niektoré motívy z predchádzajúcich textov, ale svojou štruktúrou už prekonávala model folklorizovanej ľudovej hry a prerážala cestu novým dramatickým textom.

Ženský zákon, SND, 30. 10. 1929
réžia Janko Borodáč
Olga Borodáčová (Mara), Jozef Kello (Jano Malecký)

Ženský zákon, SND, 31. 5. 1941
réžia Janko Borodáč
scéna Ladislav Vécsey

Ženský zákon, SKD Martin, 27. 4. 1946
réžia Martin Hollý
Ľtibor Filčík (Šteško), Elo Romančík (Miško), Mária Kráľovičová (Anička), Viera Kubenková-Kusá (Mara), Terézia Hurbanová (Zuza Javorová)

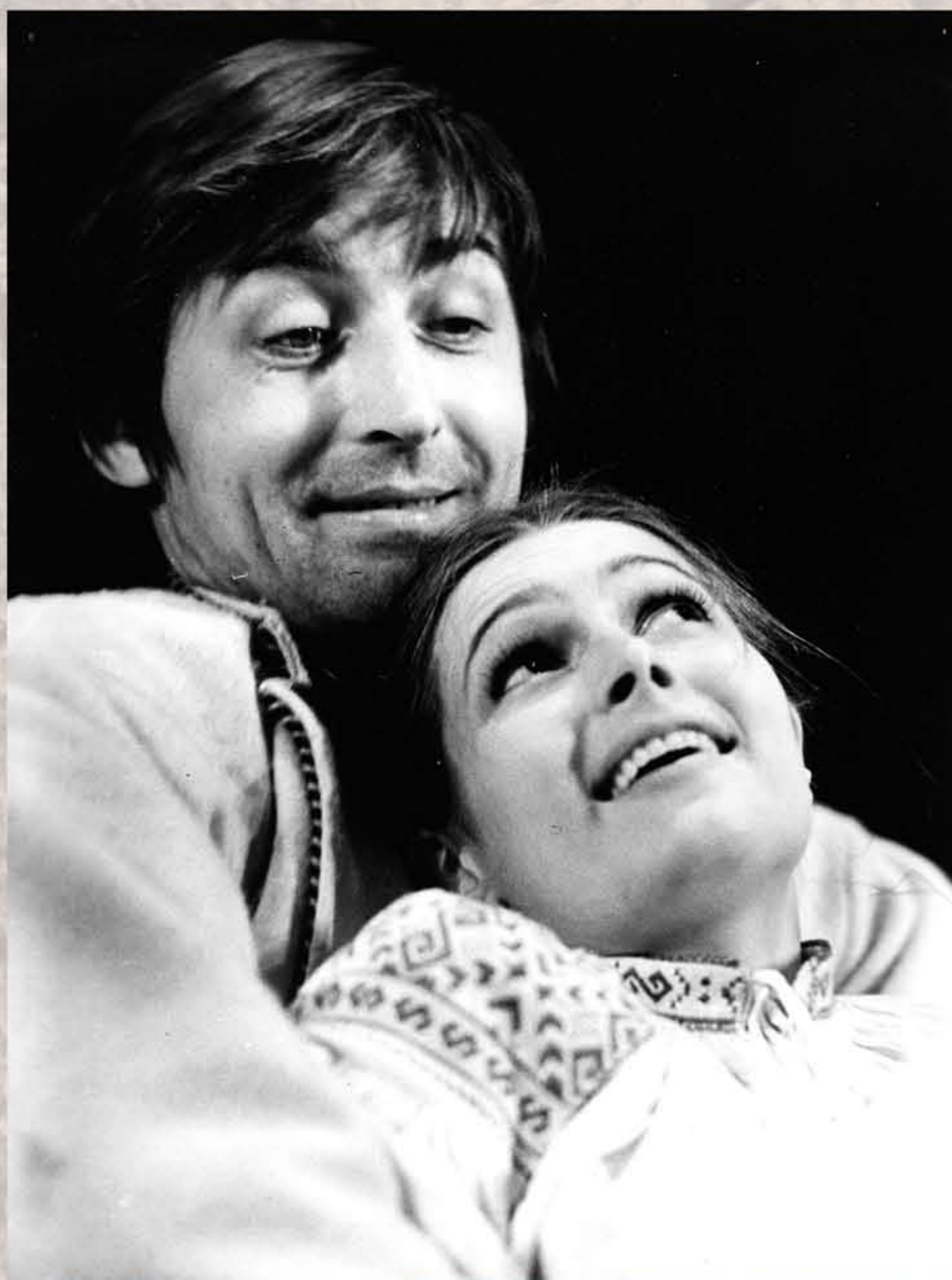
Ženský zákon, SND, 30. 10. 1952
réžia Andrej Bagar
Hana Meličková (Mara), Frída Bachletová (Dora)

Ženský zákon, SND, 30. 10. 1952
réžia Andrej Bagar
Gustáv Valach (Jano Malecký)

Ženský zákon, Krajské divadlo Trnava, 10. 10. 1964
réžia Ernest Stredhanský
scéna Emil Paulovič

Ženský zákon, SND, 1. 3. 1974
réžia a kostýmové návrhy Karol L. Zachar
Michal Dočolomanský (Miško), Eva Večerová (Anička)

Ženský zákon, DJGT Zvolen, 24. 10. 1979
réžia Peter Jezný
Ľubomír Jány (Miško), Valéria Čaplová (Mara), Magda Matrtajová (Zuza Javorová), Anita Krepčárová (Anička), Vladimír Lakota (Jano Malecký)

Ženský zákon, ŠD Košice, 23. 3. 2007
réžia Matúš Olha
Dana Košícká (Zuza Javorová), Jozef Úradník (Jano Malecký), Adriana Krúpová (Mara)

Ženský zákon (v záhoráčtine), SND, 23. 11. 1996
réžia Pavol Haspra
jazyková úprava Vladimír Moravčík
Dušan Taragel (Janek Mauacký), Dušan Cinkota (Michau), Božidara Turzonovová (Marína), Soňa Valentová (Bjeta Šálínka), Monika Haasová (Anička)

Ženský zákon (po špiskli), Spišské divadlo Spišská Nová Ves, 20. 9. 2013
réžia Matúš Olha
jazyková úprava Anton Kret
Daniela Švolíková (Dora Kalínová), Mária Brozmanová (Marda), Denisa Macalová-Đuratná (Katuška Richtárová)

STATKY-ZMÄTKY

V päťdesťovom „obrazu zo života dolnozemskej Slovákov“ sa až dokumentárne presne venuje problematike dohodnutých a nerovných manželstiev a dopĺňa ju kritickou sondou do života troch spoločensky i majetkovo diferencovaných rodín. Dramatický dej rozvíja v dvoch línách – ako spor o palčikový majetok a v rovine citových vzťahov medzi Ďurkom Lavkom a jeho dvomi ženami. *Statky-zmätky* sú Tajovského angažovanou výpoveďou, v ktorej odsudzuje pokrivenú morálku, egoizmus a predovšetkým až pudovú túžbu po majetku.

Statky-zmätky, SND, 30. 10. 1928
réžia Janko Borodáč

Statky-zmätky, SND, obnovená premiéra 5. 3. 1930
réžia Janko Borodáč
Ružena Porubská (Zuzka)

Statky-zmätky, SND, 21. 10. 1936
réžia Janko Borodáč
Hana Meličková (Beta), Mária Sýkorová (Mara), Olga Borodáčová (Žofa), Andrej Bagar (Ďurko), Jozef Kello (Janko Lavko)

Statky-zmätky, SND, 21. 10. 1936
réžia Janko Borodáč
Janko Borodáč (Palčík)

Statky-zmätky, SND, 8. 2. 1950
réžia Karol L. Zachar
Hana Meličková (Žofa), Mária Prechovská (Beta), Jozef Kello (Jano Lavko), Július Pántik (Ďurko)

Statky-zmätky, SND, 11. 6. 1955
réžia Karol L. Zachar
Eva Kristinová (Zuzka)

Statky-zmätky, SND, 11. 6. 1955
réžia Karol L. Zachar
Juraj Šebok (Michal Kaňúrik), Mária Prechovská (Beta), Július Pántik (Ďurko), Eva Kristinová (Zuzka)

Statky-zmätky, DJGT Zvolen, 13. 12. 1970
réžia Peter Jezný
Ernest Šmálik (Palčík), Štefan Kršňák (Ďurko), Magdaléna Matrtajová (Beta)

Statky-zmätky, DJGT Zvolen, 13. 12. 1970
réžia Peter Jezný
Výstup betlehemcov z 1. dejstva hry

Statky-zmätky, DJGT Zvolen, 13. 12. 1970
réžia Peter Jezný
Magda Grandtnerová (Zuzka), Angela Jakubisová (Žofa)

STATKY-ZMÄTKY

Hra dáva presvedčivú odpoveď na otázku, prečo tí, ktorých Palčík v hre zastupuje, pomáhali vytvárať ovzdušie ziskuchtivosti a mravnej skazenosti, ktoré zase veľmi výdatne napomáhalo Lavkovcom vychovať zo svojho syna lahtikára.

Pavol Palkovič

Statky-zmätky, Nová scéna, 22. 11. 1972
réžia Miloš Pietor
Magda Vášáryová (Zuzka), Eliška Müllerová (Kata), Olga Vronská (Mara),
Viliam Polónyi (Palčík)

Statky-zmätky, Nová scéna, 22. 11. 1972
réžia Miloš Pietor
Vilam Polónyi (Palčík), Eduard Bindas (Lauko),
Magda Vášáryová (Zuzka)

Statky-zmätky, Nová scéna, 22. 11. 1972
réžia Miloš Pietor
Magda Vášáryová (Zuzka), Juraj Kukura (Ďurko)

Statky-zmätky, Nová scéna, 22. 11. 1972
réžia Miloš Pietor
Magda Vášáryová (Zuzka), Juraj Kukura (Ďurko), Olga Vronská (Mara),
Viliam Polónyi (Palčík)

Statky-zmätky, MOD Thália Košice, 14. 1. 1982
réžia Daniela Kapitáňová
Rita Kádek (Zuzka), Mária Kövesdi-Szabó (Beta), Géza László (Ďurko),
Csendes László (Palčík)

Statky-zmätky, MOD Thália Košice, 14. 1. 1982
réžia Daniela Kapitáňová
Rozália Szabó (Lavková), Rita Kádek (Zuzka), Béla Várady (Lavko)

Statky-zmätky, DSNP Martin, 27. 4. 1990
réžia Matúš Olha
Anton Šulík (Lavko), Gita Mazalová (Žofa), Eliška Nosálová (Mara), Tibor Frlajs (Mišo
Kaňúrik), Katarína Zatovičová (Eva), Mária Gubalová (Zuzka), Elena Sudická (Kata)

Statky-zmätky, DSNP Martin, 27. 4. 1990
réžia Matúš Olha
Štefan Mišovic (Tomáš Kamenský), Elena Sudická (Kata),
Katarína Zatovičová (Eva), Tibor Frlajs (Mišo Kaňúrik)

Statky-zmätky, DJZ Prešov, 19. 5. 2006
réžia Matúš Olha
Zuzana Kúšiková (Kata Kamenská), Peter Lejko (Tomáš Kamenský),
Jana Jurišincová (Zuzka), Miroslav Bodoki (Ďurko)

Statky-zmätky, DAB Nitra, 9. 11. 2007
réžia Ľubomír Vajdička
Eva Večerová (Kata), Daniela Pribullová (Zuzka)

Statky-zmätky, DAB Nitra, 9. 11. 2007
réžia Ľubomír Vajdička
Ivan Vojtek ml. (Jano Lavko), Ivan Vojtek st. (Palčík), Gabriela Dolná (Mara),
Eva Pavlíková (Žofa)

NOVÝ ŽIVOT

Najsmutnejšia a najotrasnejšia dráma z prelomu storočia je Tajovského prienikom do najspodnejších hlbín duše človeka. Dramatik v nej otvára tému „zločinu“ a „pokánia“, pričom pranieruje všetko, čo sa rozchádza s princípmi ľudskej dôstojnosti. Dodnes ostáva mementom odhalujúcim skutočnú tvár slovenskej dediny zo začiatku 20. storočia.

Nov. život
28. 10. 1932 **Skúšajú Tajovského ...**

Stalo sa peknou tradíciou Slovenského národného divadla, že predvčerom 28. októbra vaneje obvyčajne dramatickej tvorbe Tajovského. Videli sme tak v ostatných októbrových dňoch v postrých, dobrotých intervaloch „Laiky, zmlčky“, „Ženský zákon“, zvonozvuková dráma „Smrť Barča Lašáková“ a ichto skúšku píše na rad dráma „Nový život“ – Slovenským národným divadlom dostal negatívne vedenie. „Nový život“ je dramatom dedinského mravstva nešťastnej Aničky, vidieť ju vo vlni pasovacej matere napriek tomu, že za prch, ľahkomyselného žandára Pito, Pochmurná atmosféra, priamo dedinská nálada zapaďa vhodné do rámea našich dní, k vasiacich nepríjemným prekvapeniami a neradostnými nádejami.

Keď vchádzam do autentickeho Mladika, pripravujú práve scénu k druhému aktu. Javisko je plné. I. z. pomocného personálu, ktorý sa prave zachová, stonou, stonou, plnou ľuďoch trpeli a potichu. V tomto smere je autora – vášnivého mimica – ňaho upokožiť. Príste obháje, že je správne a čo živitost. Kometa je spokojný – taniere pôjde dolu – stena výskle. Keďže bude pri predstavení vymenený za elegantnú postu. I. z. dva kasaer budú pri premiare a hromoziv – pompetna – alubne režisér Borodáč. Len ešte si poltrovej? „Ale áno“, po prvej dvohe vykláča. Tajovský – poltrovej, bude dšer a môže ich byť aj viaceri, aby bolo vidno, ako strom žandára, mestského dšerica, sa vidieka. I. z. ako

Ako Tajovskému ten bodrý dedinský ľud k srdcu pristal, ako ho má rád, vidie sa zrazu zo zvonozvuky a pecca dšer milo dšeril postavy Jahodových aluk, ktorého hrá p. Hurban so svojou zmatkou, milou prirodzenosťou, takú si pri jeho slovech na chvíľku vidie vyčleňuje od pochmurných udalostí, ktoré, ako cítil, sa kľúu na kulissách. A veru – priekážka starý – taký trizily dedinský guda z rodu tých Tajovskému milých a s ním dobre odporozných ľudí, pevne schodlaný zatovi penzie nevydáv. Hrá ho pán Sýkora svojim charakteristickým reštrikom stpek, dobrotých ľudí a jeho dšeru pi Porubák, ktorá head s prvom svojom vstupte druhého kľa preráža, že „akáto nepredlo dšerky od stromu“ a dšer otvori stranu proti nedšernej pasovacej matere. Čiže kľúko a jej nešťastie, ľutujete jej smutného manželkého omdu, lebo viete, že ona svojho pravého Martina – háť ho p. Lichard – ešte nezabudla. Vzrá to otvorene a veru ma to i do odí – ale charakteru dedinská žena odšer, milého pred, od seba, boť ho miluje. „Hrtež sa mi protiví...“

Nako však nezavráť celý ošak dšer, ktorý včieina mojih čitateľov je zrámy a tým, čo ho v Bratislave nepozná, dšerime, bude zrámy po sobošielaj premiare.

Je zvláštnym kšakom videt nakoč slovenských i polozemných hercov hrať Tajovského. Hrtež ho a takou chrbou a nšakom i v tých najsmutnejších epizodách. Príste sa všetci na nich pozreť. Bati.

Slovenské národné divadlo
Riaditeľ: Anton Drašar

Nový život

Dráma v 3 dejstvách. Napsal J. Gregor-Tajovský. Režia J. Borodáč.

Matúš Jahoda, sedliak a rychtár	Ján Sýkora
Katúša, jeho žena	Emília Wágnerová
Anička, ich dcéra	Ružena Porubská
Barbora Chvojková, chudobná vdova	Oľga B. Országhová
Martin, jej syn	Ivo Lichard
Pišta Bučák, žandár	Andrei Bogar
Janko, paholok u rychtára	Svetlo Hurban
Notár	Jozef Kello
1. suseda	Hana Styková
2. suseda	Lea Jurčíková
1. sedliak	Hanus Málnanský
2. sedliak	I. Vinček, Hochčisteky
Posol a kasir	Gaspar Arbet
Žandár	Ján Jannický

Susedia, susedky, muzikanti. — Dej na dedine.

29. 8. 1932

Nový život, DJT Zvolen, 12. 2. 1956
režia Martin Holly
Katarína Paulovičová (Anka), Mária Markovičová (Kata)

Nový život, DJT Zvolen, 12. 2. 1956
režia Martin Holly
Ernest Šmálik (Pišta Bučák), Mária Markovičová (Kata), Andrej Mojžiš (Sedliak)

Dramatik Tajovský sa svojimi kriticky exponovanými drámami nešetrne dotkol najmä dvoch oblastí nášho života, ktoré naša literatúra zvlášť cudne obchádzala: sociálnych rozporov a rozbrojov a z nich pochodiacich osobných, manželských a rodinných svárov, na ktoré najtragickejšie doplácala spoločensky, mravne i citovo diskriminovaná slovenská žena, dcéra, matka.

Pavol Palkovič

Nový život, SND, 4. 2. 1978
úprava a režia Miloš Pietor
Mária Kráľovičová (Kata), Vilma Jamnická a. h. (Barbora Chvojková), Anna Javorková (Anička)

Nový život, SND, 4. 2. 1978
úprava a režia Miloš Pietor
Ján Géč (Žandár), Juraj Kukura (Pišta Bučák), Mária Kráľovičová (Kata)

Nový život, DJZ Prešov, 24. 4. 1992
režia Ján Sládeček
Anton Trón (Matúš Jahoda), Kveta Stražanová (Kata), Adriana Kudláčová (Anička)

Nový život, DJZ Prešov, 24. 4. 1992
režia Ján Sládeček
Jozef Fila (Martin), Adriana Kudláčová (Anička)

OSUDY A PERIPETIE TAJOVSKÉHO DRÁMY NOVÝ ŽIVOT

Na jar roku 1900 začal Tajovský pracovať na hre NOVÝ ŽIVOT.

V apríli 1900 Tajovský predčítal 1. dejstvo drámy Nový život v pražskom spolku DĚTIVAN. Hlavným opozitom mu bol Vaclav Šrobár. Šrobár tvrdil, že hrdivosť drámy sú mekké dobráci prostredných kváit, takko prístupní ku kompromisu ...

V 1901 roku bola hra publikovaná v časopise Hlas.

8. marca 1903 sa uskutočnila premiéra Nového života v Martinskom sprotokole. Inscencia sa stretla s kritickým prijatím slovenských národnárov, najmä Vajanského. Tvrdil, že Tajovský opľúva slovenského človeka, ukazuje slovenskú dedinu v prišlé negatívnom svetle, hádže špinu na slovenský národ ...

V rokoch 1905–1907 nasledovali premiéry hry vo viacerých slovenských ochotníckych divadelných krúžkoch (Liptovský Mikuláš, Skalica a ďalšie).

V 1932 roku mala hra premiéru v SND v Bratislave (režia J. Borodáč). Inscencia sa vyznačovala jasným – kritickým zameraním.

V roku 1956 – premiéra v činohre DJT vo Zvolene (režia M. Holly). Inscencia predvedená na Festivale slovenskej a českej drámy v Bratislave. Zvolenčania s úspešným predstavením hosovali aj v Prahe.

V roku 1970 premiéra v DJZ v Prešove (režia D. Karas).

V roku 1978 – premiéra v SND v Bratislave (režia, úprava M. Pietor). Netradičná úprava a inscencia hra pletky a predlohu, realizovaná ako čierna groteska, vyvolala rozpornú hodnotenia.

V roku 1992 – úspešná premiéra v DJZ v Prešove (režia Ján Sládeček). Inscencia vychádzala z pôvodného znenia drámy. Monologické pasáže sa stali princípom inscencie.

—11—

Nový život, DJT Zvolen, 2. 10. 1992
režia Matúš Olha

Nový život, DJT Zvolen, 2. 10. 1992
režia Matúš Olha
Marianna Barčáková (Anička), Miloš Chrappa (Martin)

Nový život (oprašovačka), SKD Martin, 16. 1. 2004
režia Dodo Gombár
Lucia Jašková (Šepkárka/Anička), Renáta Rundová (Kata)

MATKA - TMA - V SLUŽBE - HRIECH

jednoaktovky

Prechod ku kratším dramatickým útvarom bol pre umelecko-tvorivý rozmer Tajovského ako dramatika nesmiernym prínosom. Do malého priestoru vedel skoncentrovať obrovský konflikt a dejové napätie rovnako, ako vo svojich najlepších poviedkach a črtách. Štyri jednoaktovky znamenajú vrchol Tajovského dramatickej tvorby. Predstavujú nový typ analytickej drámy s kritikorealistickou zobrazovacou metódou, ale nastolenými témami, motívmi a prácou s výrazovými prostriedkami i charakteristikou postáv sa už posúvajú k dramatike moderny.

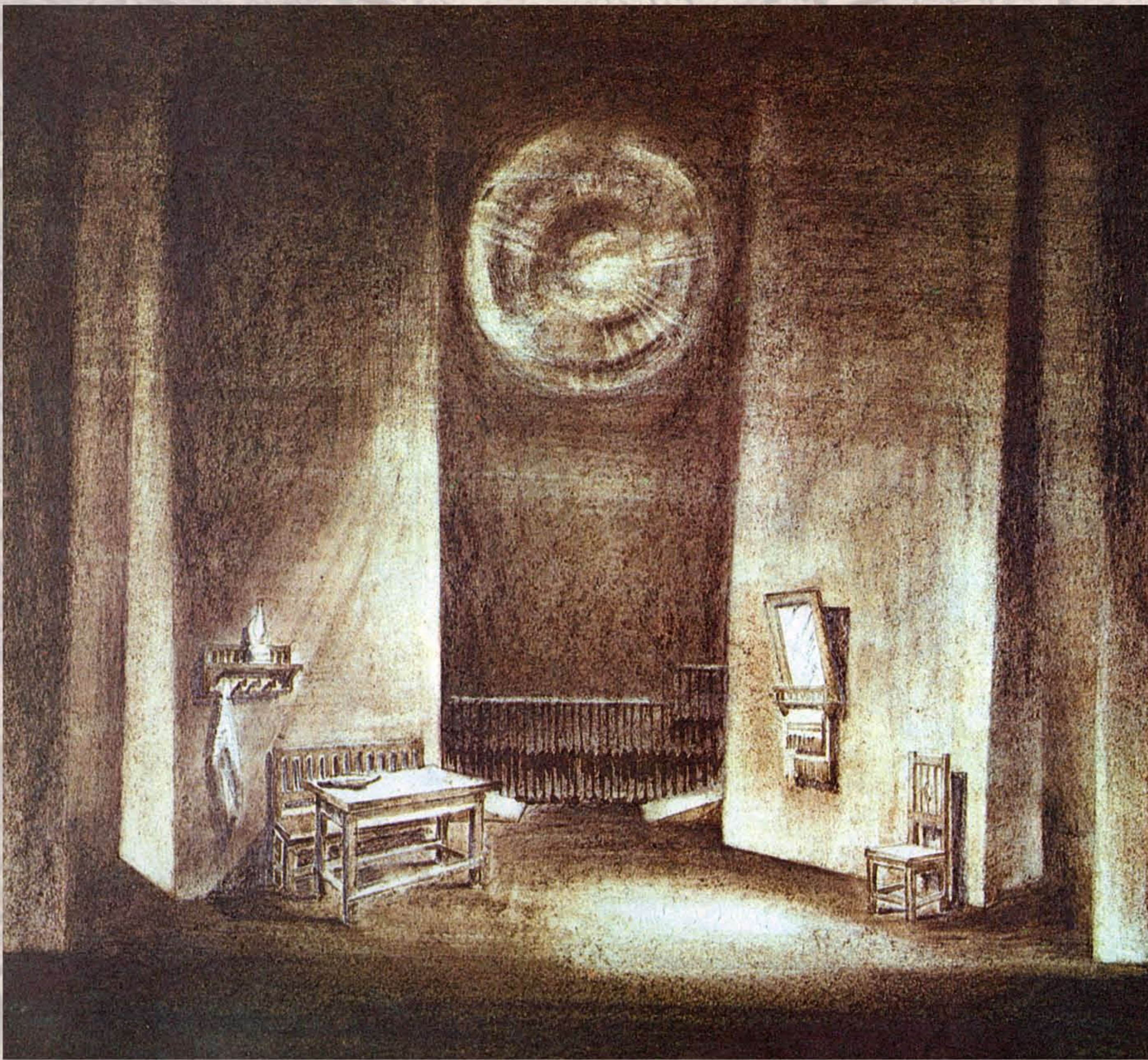
Matka. Hriech. V službe, VŠMU, 27. 10. 1962
réžia Janko Borodáč
Režisér Janko Borodáč medzi študentmi

Matka. Hriech. V službe, VŠMU, 27. 10. 1962
réžia Janko Borodáč
Božidara Turzonovová, Elena Galanová, Juraj Ďuriček, Jela Bučková, Geza Vavreczký,
Viera Pavlíková, Viola Thiringová, Dušan Skokan, Emília Vášáryová, Dušan Lenci

Tajovský sa pre žáner jednoaktovky možno rozhodol pod vplyvom modernistu Čechova.

Július Pašteka

Malé drámy (Hriech. Matka. Tma), DJGT Zvolen, 11. 3. 1972
réžia Peter Jezný
scéna Ladislav Hupka

No okrem zdôrazňujúcich sa ruských vplyvov (Čechov, Tolstoj, Dostojevskij, Gorkij) javí sa v Tajovského tvorbe výrazný vplyv Ibsena, a to v zdvojennej časovej skladbe. Prítomný dej sa dostáva pod nadvládu nejakej udalosti z minulosti (Matka, Tma, Hriech).

Július Pašteka

Malé drámy (Hriech. Matka. Tma), DJGT Zvolen, 11. 3. 1972
réžia Peter Jezný
Andrej Mojžiš (Jano Vlčiak), Milan Tuma (Farár)

Malé drámy (Hriech. Matka. Tma), DJGT Zvolen, 11. 3. 1972
réžia Peter Jezný
Andrej Mojžiš (Duro Boháč), Klára Dubovicová (Zuza Holúbková), Emília Čížová (Anička)

Hriech (Dramatická kompozícia Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma),
DJZ Prešov, 12. 4. 1985
úprava Ján Sládeček
réžia Emil Spišák
Kveta Stražanová (Zuza Holúbková), Andrej Šilan (Boháč)

Hriech (Dramatická kompozícia Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma),
DJZ Prešov, 12. 4. 1985
úprava Ján Sládeček
réžia Emil Spišák
Zuzana Kúšiková (Anička), Želmíra Kačková (Eva), Kveta Stražanová (Zuza Holúbková)

MATKA - TMA - V SLUŽBE - HRIECH

jednoaktovky

Tajovský je klasik, ktorý má v našej literatúre nadčasovú hodnotu. Času je ale poplatná inscenačná tradícia jeho hier. Veď to je paradox inscenačnej praxe: z nadčasových autorov robíme času poplatné inscenácie. Mám pravdaže na mysli filozofickú a tým aj sémantickú aktualizáciu, nie aktualizáciu vonkajškovú, povrchnú. Ako každý veľký dramatik je Tajovský nadčasový okrem iného aj preto, lebo je v rukách inscenátora formovateľný.

Miloš Pietor

Hriech (Dráma v dvoch častiach na motívy Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma), SND, 25. 5. 1985
úprava Ján Sládeček a Miloš Pietor
réžia Miloš Pietor
Ľubomír Paulovič (Ondro), Dagmar Sanitrová a. h. (Anička), Ivo Gogál (Štefan Koreň), Zdena Gruberová (Zuza Holúbková)

Hriech (Dráma v dvoch častiach na motívy Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma), SND, 25. 5. 1985
úprava Ján Sládeček a Miloš Pietor
réžia Miloš Pietor
Zdena Gruberová (Zuza Holúbková), Dagmar Sanitrová a. h. (Anička)

Hriech (Dráma v dvoch častiach na motívy Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma), SND, 25. 5. 1985
úprava Ján Sládeček a Miloš Pietor
réžia Miloš Pietor

Čítal som u Strindberga, že herectvo nie je umenie pretvárania, nie napodobenie ľudí z okolia, nie skrývanie sa za masku a kostým, ale tvorba charakteru, tvorba nového človeka. (...) Pózovanie a deklamátorstvo sa mne veru nepáči, ja sa oduševňujem za charakteru priliehavý hlas a výstup. Mám rád hercov, ktorí hrajú akoby v sebe, a svetu povedia iba to, čo už od vzrušenia, bólu, nadšenia, hnevu a urážky a podobných pocitov v sebe udržať nevládzu...

Jozef Gregor Tajovský

Matka, Spišské divadlo, 21. 9. 1995
réžia Miroslav Dziač-Košický
Dana Košická (Zuza), Eva Dočolomanská (Anička)

Mátoha (Dramatické obrazy na motívy jednoaktovky Tma a poviedky Mátoha), DJGT Zvolen, 13. 10. 1999
scenár a réžia Michal Babjak
Jana Pilzová (Anča), Ján Selecký (Jano)

Inotaje (V službe, Sluby), DJGT Zvolen, 17. 10. 2008
réžia Peter Jezný
Anita Krepčárová – Šafáriková (Mara), Barbora Špániková (Zuzka), Štefan Šafárik (Jano)

NÁRODNÝ TRIPTYCH SMRŤ ĎURKA LANGSFELDA

Vznikom Československa sa národno-spoločenské túžby Tajovského naplnili a on ako akceptovaný umelec mohol naplno rozvíjať svoj nový umelecký program – všetky tvorivé sily vložil do služieb republiky a jej obyvateľov. Vytvára nový typ historizujúcej drámy, ktorá je takmer presnou rekonštrukciou historických faktov a dejinných udalostí. Historická dráma sa mu stala tribúnou na vyjadrenie vlastných pocitov a názorov na politické a spoločenské dianie v mladej republike.

Smrť Ďurka Langsfelda, SND, 8. 3. 1925
réžia Miloš Nový a. h.
Olga Borodáčová (Katarína – Ďurkova matka)

Smrť Ďurka Langsfelda, SND, 8. 3. 1925
réžia Miloš Nový a. h.
Helena Petzová (Hanka – Ďurkova snúbenica)

NÁRODNÍ DIVADLO

Josef Gregor-Tajovský:

Úsvit nad Slovenskem

Revolučná hra o trestech Rypátek. Zložil Karel Rypátek.

Režie: VOJTA NOVÁK. Výprava: VLAST. HOFMAN

Durko Langsfeld, dobrovoľník	Bořich Keren	Edvard Blahák
perník	Josef Janáček	Karel Jelínek
Jen, jeho otec	Stanislav Neumann	Eugene Engelberthová
Kata, matka	Leopolda Doušková	Hermína Kratochvíl
Janko	Helga Nováková	Stáňa Hladíková
Hanka	Božena Halasová	Jiří Štítnar
Maska	Vlasta Poljská	Zvonimir Rogoz
jejich deti	Božena Poljská	Ladislav Bobák
Quadril	Jeruzal Vojta	Karel Kramér J. B.
Zetka Hrochová	Oto Rašák	Profus
Otec Liljo	Radolf Dopl	Josef Janáček
Janko Zemanek	Ladislav Bobák	Ladislav Pešek
Štěpán Štefanek	Zvonimir Rogoz	František Holcud
Václav Dvořák	Vojta Novák	Stanislav Neumann
Kateřina Čížková	František Velebný	Richard Záhorský
Kubera	Ladislav Pešek	Edvard Blahák
Zachar	Richard Záhorský	Karel Kolár
Josef Liljo	Edvard Blahák	Jano Janeková
Prvat	Karel Kolár	Josef Breus
Drabý	František Holcud	Hermína Kratochvíl
Tiřil	Adolf Horáček	Anna Piroňová
Čerstý	Karel Kramér J. B.	Zuzana Šubajdová
Žilka, keňa	František Velebný	Mila Hladíková
Čáňak, hajný	Richard Záhorský	Hana Valčíková
Prvat	Karel Kramér J. B.	Kateřina Pohančová
Drabý	František Velebný	Pavel
Tiřil	Richard Záhorský	Václav Váňata
Čerstý		Kateřina
		Ras
		Jeruzal Krýpa

Lid. Dobrovolníci. Hudobníci. Dátojnici. Zajatci.
*členové souboru háků.
Po druhém dějství velká přestávka.

Restaurant I. řádu
Vchod vestibulem
a hotelní dvorancem.
Studené buffet.
Tel. 21026, Teplá kuch. do 1/12 v noci.

GRAND-HOTEL ŠROUDEK
Sály pro
svatby, banquety, konference.

Hra zachytáva osudy hurbanovského dobrovoľníka Ďurka Langsfelda a jeho druhov v slovenskom povstaní v meruôsmych rokoch.

Úsvit nad Slovenskem (Smrť Ďurka Langsfelda), ND Praha, 21. 5. 1932
Tajovský prepracoval druhé dejstvo a súhlasil so zmenou názvu pre túto inscenáciu.

X. Žjadamé slobodu tlače bez zákona tlače, slobodu vďadávanja novin a časopisou bez kaucii, zakladanja tlačjarni a kamenopisárni takže bez kaucii: ďalej slobodu úplnú sehadzanja a spolčovanja sa ku poradám verejním o vecach obecních; neinačej i osobnú bezpečnosť pri cestovaní po krajine: – lebo s bolesťou sa žalovat musíme, že nabadnutá teraz ústavná sloboda, skrze rozširujúci sa po krajoch našich slovenských terrorismus a neprestajno strasenja, vihrážanja, na tolko sa potlačuje, že i verejnu pod holim nebom rečnenja k národu sa za buričstvo pokladá.

XI. Žjadamé abi sa pre uspokojenja spoluobčanou našich, po dedinách, mestečkách a kopanicach bivajúcich

Smrť Ďurka Langsfelda, KD Nitra, 15. 3. 1969
réžia Karol Spišák
Opona podľa návrhu Bořivoja Slavíka s použitím dobovej tlače z 19. storočia

Smrť Ďurka Langsfelda, KD Nitra, 15. 3. 1969
réžia Karol Spišák
Andrej Rimko (Strážmajster), Zoltán Hlaváč (Šándor), František Kovár (Durko Langsfeld)

Smrť Ďurka Langsfelda, KD Nitra, 15. 3. 1969
réžia Karol Spišák
Neidentifikovaný herec – stráž, František Kovár (Durko Langsfeld), neidentifikovaný herec – stráž, Jozef Dóczy (Brveník), Andrej Rimko (Strážmajster), Mikuláš Franko (Görgei), Teodor Piovarčí (Apári)

V monumentálnych historizujúcich freskách spracoval tému národnooslobodzovacích bojov slovenského národa v prelomových „osmičkových“ rokoch. Vytvorením národného triptychu sa rozhodol postaviť živý pomník histórii a zároveň aktivizovať súdobú spoločnosť.

V hre spracoval tragický osud notára Jozefa Messerschmidta, ktorého v roku 1917 spolu s katolíckym kňazom Jozefom Kačkom obvinili zo sprisahania voči uhorskej vláde a vojenský súd ich odsúdil za vlastizrady. Odkrýva v nej podstatu spoločenského a politického napätia v časoch krátko pred vypuknutím prvej svetovej vojny a počas jej trvania, keď slovenskí „blúznivci“ viedli boj za národnú slobodu a politickú samostatnosť a snívali o novej budúcnosti.

BLÚZNIVCI

Blúznivci
Hra v 6 obrazoch. Napísal J. Gregor-Tajovský.
Režia — podľa pokynov autora: J. Borodáč.
Scenická stavba: J. Ladvenica.

Jozef Messerschmidt, notár	Andrej Bagar
Jozef Podhoľský, farár	Ján Sýkora
Igónce Bielik, organizator-učiteľ	Jozef Kello
Ján Šypši, kupec	Bohumil Adamovič
Andrej Murgáč, roľník	Ivo Lichard
Maxo, poštmajster	Hannu Malimánek
Dily, učiteľ	Stefan Figura
Bohus, konzumiar	Alfred Czopek
Kohút, podnotár	Stefan Holčík
Zliebok, stolár	Dezider Janda
Bohún, rybnár	Palo Dubavský
Majstrik, roľník	Radolf Sešliáček
Mydlár, roľník	Ivan Finko
Bukovec, kováč	František Šima
Bačko, křemár	Eda Cepický
Babál, robotník	František Zítmal
Obscny bubešik	Jindřich Fišer
Kostolník	Zdenko Hřezá
Lesmajster	Ján Jamnický
Sedo, rubáč	Jindřich Toman
Benko, kordár	Martin Guttman
Beňo, roľník	František Šušlík
Furman	Adolf Šimon
Kuna, fabrický robotník	Jozef Plachý
Kaličky, fabrický robotník	Jozef Mareček
Stanček, fabrický robotník	Jozef Kopecký

28 x 1932

Lesný riaditeľ	Stefan Kmetko
Sköldozorca	Dezider Slovák
Opát	Nikon Kuzmin
Hlavný slúžny	Ignac Hochstet ky
Ml. Murgáč	Ján Priebradník
Ml. Šypšaj	Adolf Šimon
1. voják	Stefan Koller
2. voják	Andrej Jankovič
Feldvébel	Alojz Cervenka
Zandár	Gáspar Arbeti
Zvonár	Anton Veselý
Župný účtovník	Jozef Plachý
II. notár	Andrej Jankovič
Janko, študent	Jozko Poláček
Janko, študent	Dušan Pavlovic
Penzista	Stefan Holčík
Marina, notárka	Anča Meličková
Bačková, křemárka	Maria Sýkorová
Nevesta-Poljska	Emilia Wágnerová
1. dievča	R. Hurbanová-Porubská
2. dievča	Alžbeta Kindernayová
3. dievča	Bor s Ivanovicová
1. nevesta	Olga B. Országhová
2. nevesta	Hana Sýková
1. žena	Lea Juríková
2. žena	Božena Muchová
Ziák	
Začka	
Ruženka	
Blanka	deti nošara

Chlapi, ženy, deti, žiaci, mládež, penzisti, vojaci, zandári, školská stolica.
Dej sa odohráva na dedine. 1., 2. obraz pred vojnou, 3., 4., 5. a 6. za vojny.
Väčšie prestávky po 2. a 4. obraze.

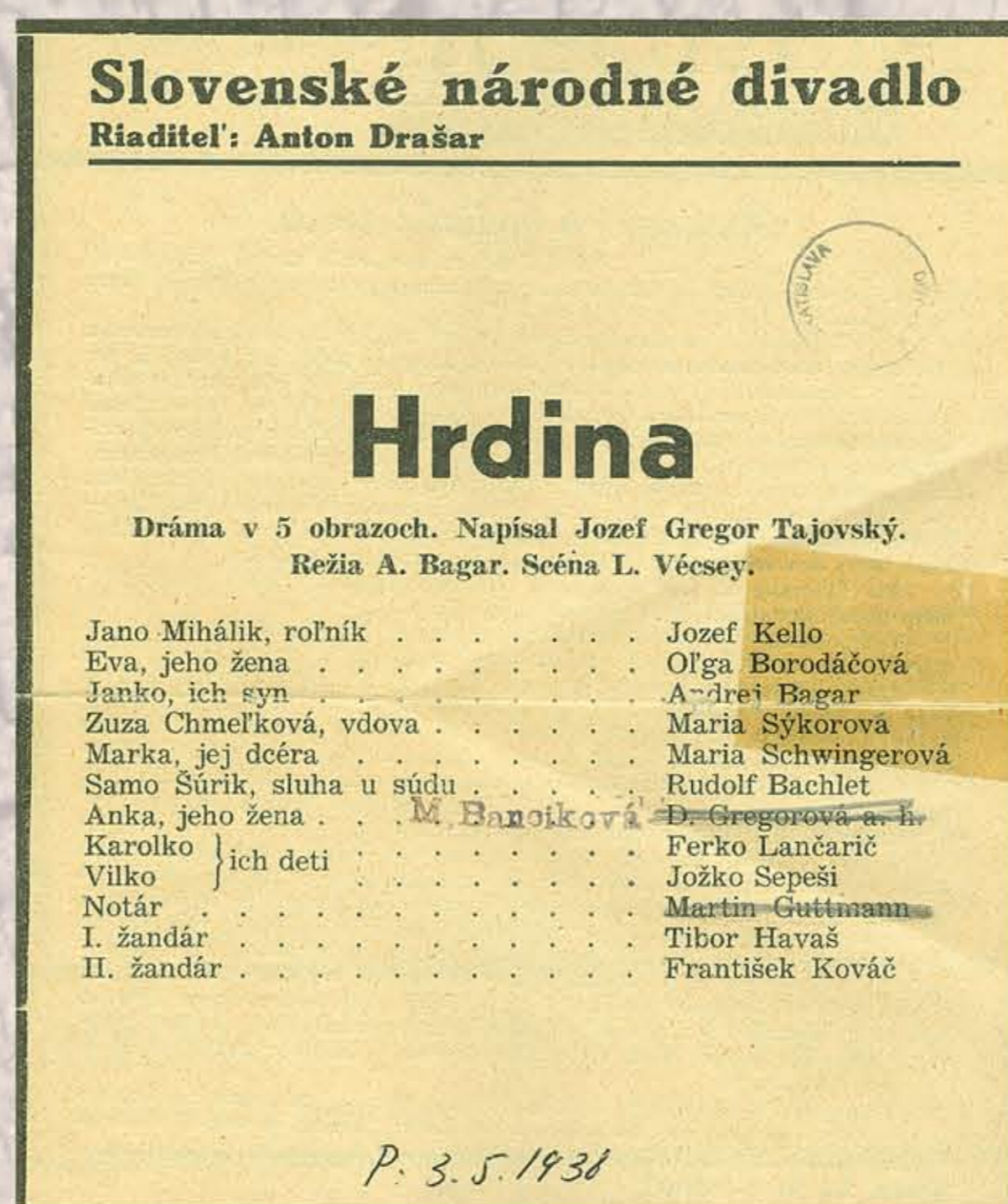
Blúznivci, SND, 28. 10. 1933
réžia Janko Borodáč
Jan Sýkora (farár Podhoľský)

NÁRODNÝ TRIPTYCH HRDINA

Tému národnoslobodzovacích bojov zavŕšil Tajovský päťdesťstovkou drámou *Hrdina*. K hrdinom slovenského povstania z rokov 1848 – 1849 a k domácejmu odboju počas prvej svetovej vojny tak pridáva posledné ohnivo v reťazi – hrdinstvo legionára na talianskom fronte. Pod vplyvom avantgardných smerov buduje hlbokú ľudskú drámu vojaka, ktorý v hraničnej situácii rozhoduje o živote a smrti.

Hrdina, SND, 3. 5. 1938
réžia Andrej Bagar
Mária Bancíková (Anka), Mária Schwingerová (Marka),
Mária Sýkorová (Zuza Chmelková), Olga Borodáčová (Eva)

Hrdina, Východoslovenské národné divadlo Košice, 25. 10. 1938
réžia Antonín Kurš a Ivan Lichard
František Dadej (Janko)

V pôvodnom texte hlavný hrdina Janko pod tlakom svedomia ukončí svoj život s revolverom v ruke. Takýto záver v čase nacistického ohrozenia vyvolával demoralizačné postoje. Réžisér Andrej Bagar navrhol autorovi nový koniec, v ktorom Janko vnútornú krízu prekoná a neskončí samovraždou. Tajovský hru napokon prepracoval a svoje rozhodnutie komentoval slovami: „Mal si pravdu. Čo sa má zabíjať. Necháme ho žiť. Hitler strojí vojnu, treba sa chystať na obranu“. Takto upravená hra mala v SND premiéru 3. mája 1938 a dočkala sa značného počtu repríz.

O niekoľko desaťročí neskôr sa slovenskí režiséri Peter Jezný a Ľuboslav Majera vrátili k pôvodnej verzii hry.

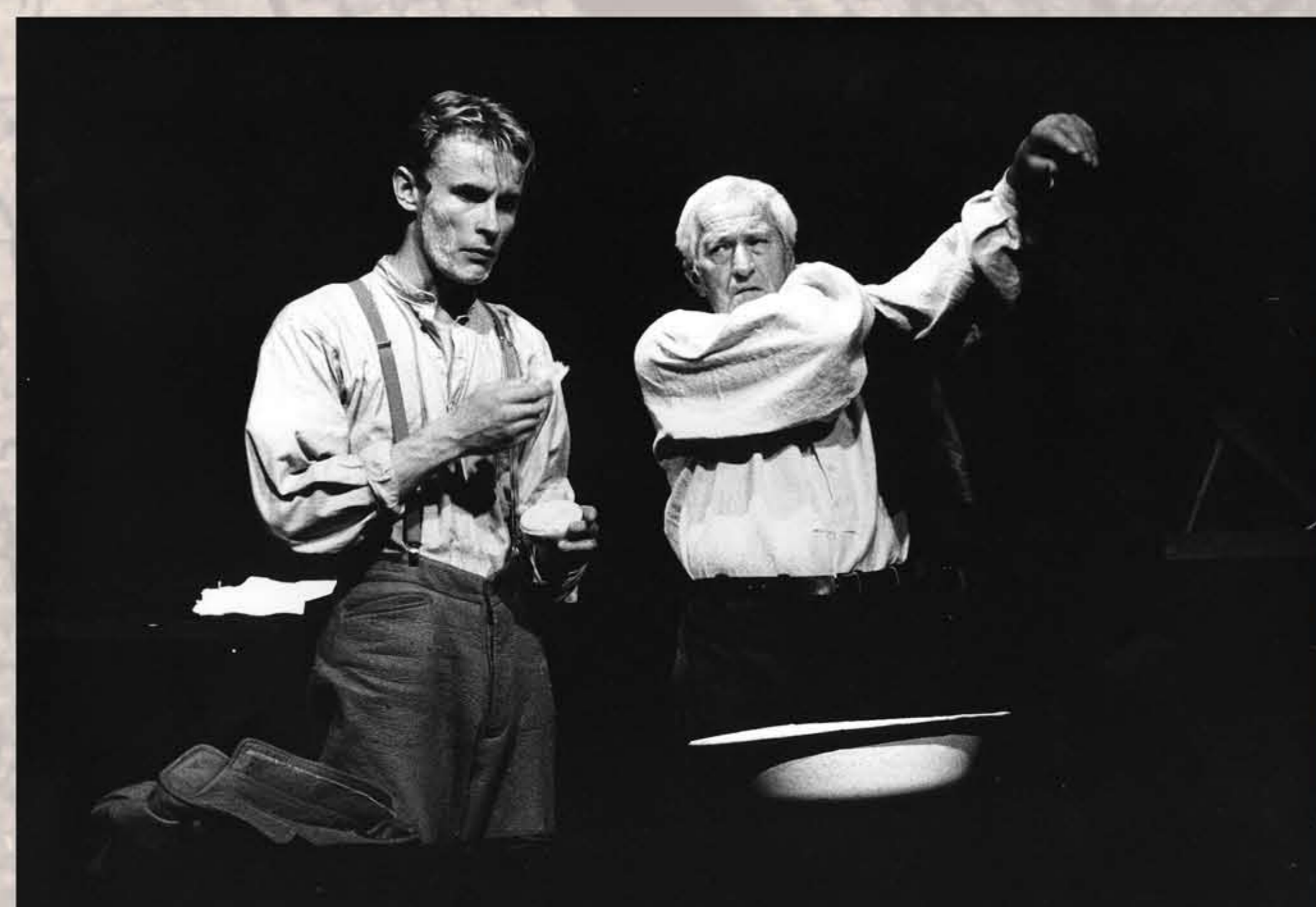
Hrdina, DJGT Zvolen, 23. 11. 1974
réžia Peter Jezný
Mária Markovičová (Eva), Mikuláš Onufrák (Janko), Magda Matrtajová-Čaplová (Anka)

Hrdina, DJGT Zvolen, 23. 11. 1974
réžia Peter Jezný
Mikuláš Onufrák (Janko), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik)

Hrdina, DJGT Zvolen, 17. 9. 1994
réžia Ľuboslav Majera
Jana Pilzová (Anka), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik – v tme), Patrik Minár (Janko), Helena Krajčiová (Marka), Zlatica Gillová (vdova Chmelková)

Hrdina, DJGT Zvolen, 17. 9. 1994
réžia Ľuboslav Majera
Patrik Minár (Janko), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik)